

STATENS VEGVESEN

Saksbehandler, innvalgstelefon

Sondre Kaastad Sørstad, 5557 2304

Tillatelse etter forurensningsloven til tiltak i vann - Sotrasambandet, ny Rv. 555 – delprosjekt A9 og A11 for Statens vegvesen

Statsforvalteren i Vestland gir Statens vegvesen tillatelse til mudring og utfylling i Storavatnet og Stiavatnet i sammenheng for bygging av ny Rv, 555 i Bergen kommune. Tillatelsen omfatter delprosjektene A9 - Stiavatnet og A11 - Storavatnet. Planlagt oppstart for arbeidene i Stiavatnet er så tidlig som alle nødvendige tillatelser foreligger. Oppstart for tiltakene i Storavatnet er etter planen i første kvartal 2023 og er ventet ferdigstilt i 2027.

Tillatelsen er gitt med hjemmel i forurensningsloven § 11. Vilkår for tillatelsen følger vedlagt.

Vi viser til søknader datert 10. juni¹ og 1. september² 2022, samt andre opplysninger som kom frem under behandling av søknaden.

1 Vedtak

Statsforvalteren i Vestland gir Statens vegvesen tillatelse til mudring og utfylling i Storavatnet og Stiavatnet i sammenheng for bygging av ny Rv, 555 i Bergen kommune. Tillatelsen er gitt med hjemmel i forurensningsloven § 11, jf. § 16. Statsforvalteren har ved avgjørelsen av om tillatelse skal gis og ved fastsettelsen av vilkår, vurdert de forurensningsmessige ulempene ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper som tiltaket for øvrig vil medføre. Tillatelsen med tilhørende vilkår følger vedlagt dette brevet.

2 Sammendrag av søknadene

Sotrasambandet er delt opp i 11 delstrekninger (A1 til A11) og omfatter ca. 9,4 km firefeltsveg fra Storavatnet i Bergen til Kolltveit i Øygarden kommune. Ca. 4,6 km av prosjektet går i tunnel, fordelt på fire tunneler; A2 Kolltveittunnelen, A4 Straumetunnelen, A6 Knarrvikatunnelen og A10 Drotningsviktunnelen. Prosjektet inkluderer en ny firefelts bru på ca. 900 m (A8), med separat gang og sykkelveg. Også tre mindre bruer inngår i prosjektet (over Bildøystraumen, Straumssundet og Arefjordpollen). Det nye vegsystemet får egne felt og ramper for kollektivtrafikk og gang- og sykkeltrafikk. Anleggsarbeidene starter høsten 2022 og prosjektet skal åpne for trafikk i 2027, byggetid fem år.

¹ Storavatnet, Bergen. Søknad om tiltak i vann A11 - SB-MC-11-00-PDF-ENV-APP-000008. Sotra Link - 10. juni 2022

² Stiavatnet, Bergen. Søknad om tiltak i vann A9 - SB-MC-09-00-PDF-ENV-APP-000008. Sotra Link - 1. september 2022

sprengingsområdet. Det skal i prosjektet brukes elektroniske tennere som synker for å redusere spredning av plast.

Mudringsmetode er enda ikke bestemt. Et foreslått mulig alternativ er å bruke sugemudring til å fjerne det forurensede topplaget, og deretter bruke gravemaskin eller grabb. Disponering av mudringsmassene er heller ikke endelig bestemt.

Det arbeides med løsninger for å gjenbruke mudringsmasser i grøntområder i prosjektet. Før massene eventuelt kan gjenbrukes må de avvannes og blandes med mineralske masser. Eventuelle mudringsmasser som ikke gjenbrukes vil bli levert til godkjent mottak. I reguleringsplan står det at «Forurensede sedimenter skal tildekkes i forkant av utfylling med steinmasser». I søknaden argumenteres det for at et sandlag vil ha begrenset effekt for å hindre spredning av forurensede partikler siden sandlaget vil bli blandet med sediment når de bløte massene fortrenses og kan medføre større behov for sprenging i fyllingsfronten. Tiltakshaver ønsker ikke å dekke til sedimentene i forkant.

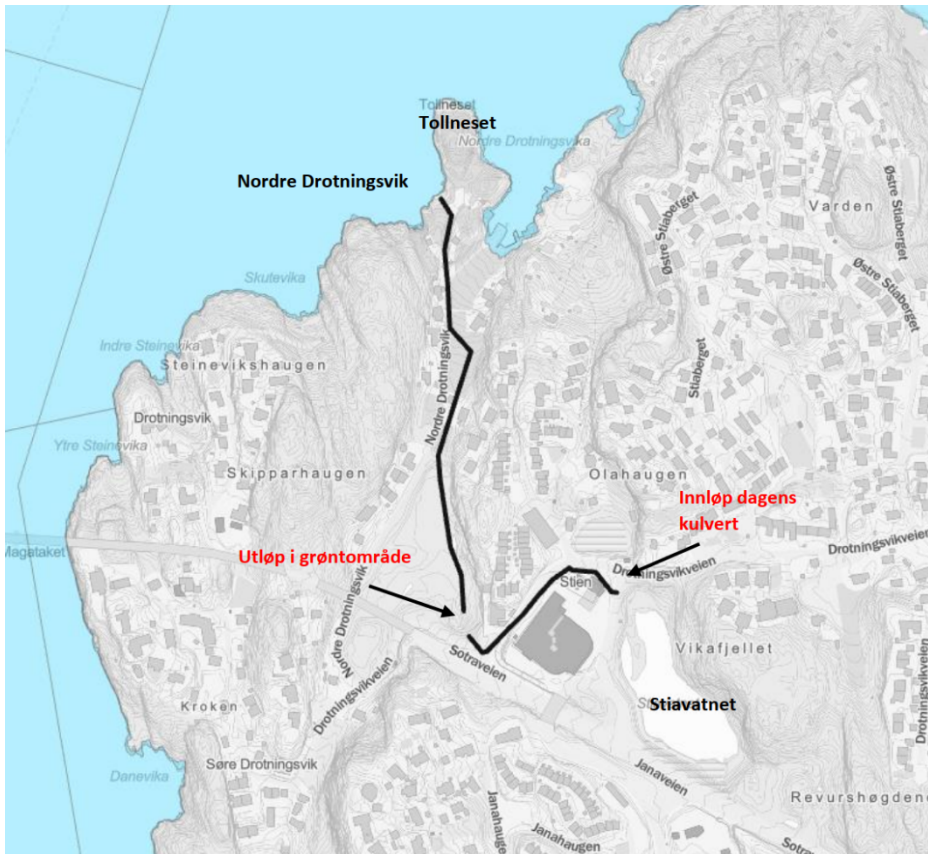
Det er påvist noe forurensning i bunnsedimentene. Bly og sink i tilstandsklasse 3 og noen PAH₁₆ forbindelser i tilstandsklasse 3 og 4. Det er planlagt at tiltaksområdet skal skjermes med dobbel siltgardin for å hindre spredning av partikler så lenge det foregår mudring eller utfylling som kan medføre spredning av partikler over tiltaksområdet. Det skal måles turbiditet utenfor siltgardinene, med en foreslått grenseverdi på 10 FTU/NTU over referanseverdi.

Start av arbeidet er planlagt i februar 2023 og ferdigstilles i 2027. Tiltakshaver vurderer det som akseptabelt å utføre anleggsarbeider også i perioden mellom 15. mai og 15. september, en tidsperiode som det vanligvis anbefales å ikke gjennomføre tiltak dersom det er lokale fritidsinteresser nær tiltaksområdet.

2.2 Anleggsarbeider i Stiavatnet

Stiavatnet er et lite vann en overflate på ca. 12 000 m² som ligger nord for dagens Rv. 555 trasé. Stiavatnet skal tappes ned for etablering av planert byggegrunn for ny veg. Vannet skal ledes til utslipp i sjø i Byfjorden ved Nordre Drotningstvik. Nedtapping er planlagt utført ved å pumpe vannet til kommunal overvannsledning nordvest for Stiavatnet, merka "utløp i grøntområde" i figur 2.

Figur 2 Bergenskart (Bergenskart, 2022), kommunedelplan for overvann – lukket vassdrag er vist med sort strek.

Stiavatnet er planlagt fylt opp med inntil 150 000 pam³ med sprengstein for bygging av ny veg. Utfyllingen skal utføres i samsvar med gjeldene reguleringsplan⁴. Vannet skal gi plass for et nytt kryssområde. Ramper fra den nye Rv. 555-tunnelen kommer opp i dagen ved Stiavatnet og blir knyttet til lokalveisystemet med et nytt kryss der Stiavatnet ligger i dag.

⁴ Parsell Fjell kommunegrense-Storavatnet i Bergen kommune, Nasjonal arealplan ID: 1201_62990000 RV. 555 Sotrasambandet. Bergen kommune, vedtatt 21.09.16

Figur 3. Utsnitt av landskapsplan for Drotningvik. Omrisset av Stivatnet er markert med blå, stiplede linje. Skjermdump fra søknad.

Under vegfyllingen vil det bli behov for å mudre/fjerne bløte bunnsedimenter som blir tørrlagt når vannet er nedtappet. Volum er usikkert, men antatt volum er ca. 50 000 m³. Mudringsmetode er enda ikke bestemt. Et alternativ er å bruke sugemudring til å fjerne det forurensede topplaget, og deretter bruke gravemaskin eller grabb. Sedimentprøver viste organisk materiale med sortbrun farge og høyt vanninnhold. Det er påvist konsentrasjoner av forurensing i de analyserte sedimentprøvene, sink og tunge oljeforbindelser (alifater >C12-C35) er registrert med tilstandsklasse 3, og benzen er registrert med tilstandsklasse 5.

Disponering av bunnsedimentene er ikke endelig bestemt. Det arbeides med løsninger for å gjenbruke masser i grøntområder i prosjektet. Før massene eventuelt kan gjenbrukes må de avannes og blandes med mineralske masser. Informasjon om eventuell nyttiggjøring vil bli ettersendt så snart disponeringsløsning er avklart.

For å sikre mot innlekking av vann i Drotningviktunnelen skal det etableres en ny kulvert som sørger for senking av grunnvannsnivået og løpende tømming av fyllingen. Kulverten skal etableres lenger sør i Stivatnet enn dagens utløp, og den vil etableres ved å bore gjennom fjell frem til dagens utløp i grøntområdet. Vannet fra boringen planlegges sluppet til den kommunal overvannsledning, jf. figur 2.

De viktigste aktivitetene som kan medføre fare for forurensing i anleggsfasen er:

- Nedtapping av Stivatnet (pumping) til kommunal overvannsledning med utløp

- Håndtering av forurensede bunnsedimenter
- Utslipp av borevann fra etablering av ny kulvert til kommunal overvannsledning
- Etablering av veifylling
- Massehåndtering

Siden håndtering av de bløte sedimentene skal utføres etter at vannet er tørrlagt er det ikke fare for at arbeidene medfører spredning av forurensing eller partikler til kulverten som renner ut fra Stiavatnet.

Vannet som pumpes vil i utgangspunktet ha samme vannkvalitet som det som normalt renner fra Stiavatnet. Vannet skal ved behov renses før det slippes til den kommunale overvannsledningen. Det skal tas prøver av anleggsvann som går til påslipp, prøvetakingspunktet vil være etter evt. rensing ved utløpet av pumpeslangen eller rør som føres til offentlig kum.

Tabell 1. Foreslåtte grenseverdier på anleggsvann inkludert borevann som skal slippes inn på kommunal overvannsledning

Parameter	Grenseverdi	Målepunkt
Suspendert stoff (SS)	200 mg/l	Vann til påslipp kommunalt avløpsnett som ledes til utslipp i Nordre Drotningstveit
Olje >C10-C40	20 mg/l	Vann til påslipp kommunalt avløpsnett som ledes til utslipp i Nordre Drotningstveit
pH	6-9,5	Vann til påslipp kommunalt avløpsnett som ledes til utslipp i Nordre Drotningstveit

Da det er registrert uønskede plantearter langs Stiavatnet, skal tiltakshaver gjennomføre nødvendige tiltak for å hindre at tiltaket medfører spredning og etablering av uønskede fremmede arter.

Anleggsarbeidet med nedtapping og igjenfylling av Stiavatnet er ventet å foregå i perioden 2023-2024.

3 Høringsuttalelser

Søknaden har vært lagt ut til offentlig høring i perioden 6. september til 21. oktober 2022, kunngjort i Bergens Tidende, og har lagt ute på Statsforvalteren i Vestland sine hjemmesider.

Det ble mottatt én høringsuttalelse i forbindelse med høringen fra NVE. Bergen kommune vedtok i brev datert 27. januar 2023 å ikke gi en høringsuttalelse.

NVE (4. november 2022)

NVE viser til sine uttaler i to reguleringsplaner knyttet til Rv. 555. De viser også til brev til Multiconsult der de svarer på Multiconsult sitt spørsmål om hvilke tiltak i prosjektet som er nødvendige å avklare etter vannressursloven.

NVE mener det ikke er nødvendig med ytterligere behandling etter vannressursloven når tiltak i vassdrag blir gjennomført i samsvar med reguleringsplan(ene). Så lenge tiltak er utført i samsvar med reguleringsplan(er) har NVE ingen ytterligere merknader til søknaden.

4 Statsforvalterens begrunnelse for tillatelsen

4.1 Rettslig grunnlag

Hovedregelen i forurensningsloven er at forurensning fra midlertidig anleggsvirksomhet er lovlig uten tillatelse når forurensningen fra anleggsarbeidet er "vanlig", jf. forurensningsloven § 8, første ledd nr. 3. Statsforvalteren har vurdert at forurensningspotensialet ved mudring og utfylling i Stiavatnet og Storavatnet medfører en forurensning som ikke er normal/vanlig etter art og omfang og dermed kreves det tillatelse etter lovens § 11.

Statsforvalteren er myndighet⁵ etter forurensningsloven for forurenset overvann som oppstår i forbindelse med anleggsarbeider og som kobles på en overvannsledning som ledes til utslipp i en resipient. I tillegg kan Bergen kommune som anleggseier godkjenne påkoblingen via en påslippavtale⁶.

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 og vannforskriftens § 12 er lagt til grunn som retningslinjer ved skjønnsutøving etter forurensningsloven.

4.2 Annet lovverk

Statsforvalteren kan ikke gi tillatelser etter forurensningsloven dersom omsøkt tiltak er i strid med endelige planer etter plan- og bygningsloven, jf. fl § 11.

Anlegget skal utføres i samsvar med følgende reguleringsplaner:

- Plan ID: 1201_62990000 RV. 555 Sotrasambandet, Fjell kommune grense – Bergen kommune, vedtatt 21. september 2016.
- Plan ID: 4601_64550000 LAKSEVÅG. GNR 123 BNR 271 MFL., RV 555 STORAVATNET, NY KOLLEKTIVTERMINAL OG GRØNNSTRUKTUR

Støy fra anleggsarbeidet blir håndtert etter plan- og bygningsloven av Bergen kommune som myndighet, etter bestemmelser om støy satt i reguleringsbestemmelsene.

De samlede miljøkrav for disse anleggsarbeidene er gitt gjennom ulike offentlige vedtak; påslippavtale og godkjenning av tiltaksplaner for forurenset grunn blir gitt av Bergen kommune, og denne tillatelsen fra Statsforvalteren. Statsforvalteren og Bergen kommune vil samarbeide som myndigheter for å følge opp anlegget.

4.3 Fare for forurensning ved gjennomføring av tiltakene

4.3.1 Generelt

Statsforvalteren vurderer at søknaden med tilhørende dokumentasjon er i samsvar med forurensningsforskriftens § 36-2, som setter krav til innhold i søknader om tillatelse etter forurensningsloven. Vi mener å ha tilstrekkelig informasjon for å kunne fatte vedtak i saken.

⁵ "Statsforvalterens myndighet for utslipp av forurenset overvann" Miljødirektoratet 6. mai 2014

⁶ Forurensningsforskriften § 15A-4 påslipp til offentlig avløpsnett

Søker har utført en risikovurdering for tiltakene basert på mulig forurensning og negativ påvirkning på resipienter med hensyn til marint mangfold og fiskeriinteresser i resipientene. På dette grunnlaget er det foreslått avbøtende tiltak og rensekrav/grenseverdier ved for utslipp fra tiltaksområdene.

Statsforvalteren mener at risiko for forurensning er akseptabel med de avbøtende tiltak som er foreslått i de to søknadene datert 10. juni og 1. september 2022, og Statsforvalterens vilkår er i hovedsak i samsvar med tiltaksplanens forslag. En detaljert gjennomgang av vurderingene er gitt nedenfor.

4.3.2 Registrert naturmangfold inkludert fiskeriinteresser i de ulike resipientene

Mudring og utfylling i Storavatnet kan ha påvirkning på vannet utenfor tiltaksområdet. Tiltakene som omfatter Stiatvatnet vil ha utslipp inn på kommunal overvannsledning med utslipp til Byfjorden, i Nordre Drotningvik.

4.3.2.1 *Storavatnet*

Det er ikke registrert rødlistede arter i bunndyrprøver fra Storavatnet. I Småvatnet, som ligger nedstrøms og har tilrenning fra Storavatnet, er det registrert ål. Ålen er vurdert som sårbar (VU) på norsk rødliste for arter.

Det er registrert flere fuglearter i og ved Storavatnet. Noen av disse er registrert som rødlistede arter, men det er ikke markert egne hekkeområder i Naturbase innenfor tiltaksområdet.

Det er begrenset informasjon om tilstanden til fiskebestanden i Storavatnet. Ørretbestanden er sterkt redusert på grunn av tapt gyteareal som følge av regulering i vannet, oppdemming av utløpsbekken og nedbygging/rørlegging av tilløpsbekker.

Firda settefisk Alvøen henter vann fra Småvannet. Ved lengre tørke, hvor Småvatnet kan nærme seg kritisk nivå, tappes det vann fra Storavatnet via tappeventil for å sikre vannmengde i Småvatnet til produksjon.

4.3.2.2 *Stiatvatnet og Byfjorden*

Ved Stiatvatnet er det i Artskart registreringer av gråmåke (VU), fiskemåke (VU), tårnseiler (NT), gråspurv (NT) og taksvale (NT). I Miljødirektoratets database, Naturbase, er disse registrert som arter av særlig stor forvaltningsinteresse. Det ble i 2014 gjennomført en undersøkelse av naturmangfold ved feltarbeid. Det ble ikke gjort funn av rødlistearter i bunndyrprøvene. Det ble fisket etter ål, som er sårbar (VU) på norsk rødliste, men ikke gjort noen funn. Det ble registrert fremmede uønskede plantearter langs grusveien ved Stiatvatnet.

Det er ikke registrert arter av nasjonal forvaltningsinteresse i nærheten av utslippspunktet i fjorden ved Nordre Drotningvik, men de rødlistede fugleartene gråmåke (sårbar, VU) og ærfugl (nær truet, NT) er registrert ca. 1,2 km nord for utslippspunktet. Det er heller ikke registrert gyte- eller oppvekstområder for fisk, eller akvakulturlokaliteter i nærheten av utslippspunktet i Fiskeridirektoratets kartdatabase.

4.3.3 Finstoff/partikler

Utfyllingsmassene kan inneholde steinstøv og annen forurensning (plastfiber fra tunneldriving) som kan bli spredd ut i resipientene. Steinstøv fra sprengstein er skarpkantede partikler som er skadelig for biologisk liv i vann, sjø og vassdrag. Partiklene kan blant annet medføre skade på gjellene til fisk. Partikkeltilførsel til vann, sjø og vassdrag vil også kunne medføre nedslamming, noe som fører til redusert næringstilgang og reduksjon eller bortfall av bunnlevende organismer, samt næringssøk for fugl.

Lavt partikkelinnhold i utslippsvannet er derfor et viktig tiltak for å redusere forurensning av resipientene.

4.3.3.1 (Stiavatnet) Nordre Drotningvik, Byfjorden

Sjøen ved Nordre Drotningvik i Byfjorden vurderes som en robust sjøresipient. Strømmen i området er i hovedsak dominert av tidevannet, men en klar hovedretning mot nord-nordøst (Havforskningsinstituttet, 2022). Midlere strømningsfart ved utslippspunktet på ca. 10 m dyp er ca. 0,17 m/s. Strømforholdene indikerer en resipient med god vannutskifting. Rådgivende biologer tok i 2017 sedimentprøver og målte hydrografiske profiler ved Drotningvik. Resultatene indikerer gode resipientforhold. Når rensed anleggsvannet blir blandet med sjøresipienten i dykket utløp, vil den bli raskt fortennet og effekten av høy pH, nitrogenforbindelser og suspendert stoff vil reduseres raskt.

Mudring og utfylling skal skje etter at Stiavatnet er tørrlagt. Fare for spredning av partikler og forurensning er derfor i hovedsak knyttet til nedtapping av vannet. Vannet skal pumpes til utslipp i eksisterende kulvert nordvest i vannet. Det kan være en risiko for at pumpen drar med seg partikler fra bunnsedimentene. Ved utfylling av sprengstein kan utvasking pga. nedbør føre til økt tilførsel av partikler til utslippspunktet, avhengig av utforming av pumpestasjon og vannets hastighet gjennom utfyllt sprengstein.

Statsforvalteren er enig med søknadens argumentasjon og den foreslåtte utslippsgrensen på **200 mg/l** i Byfjorden ved Nordre Drotningvik. Vannet skal til påslipp på kommunalt avløpsnett som ledes til utslipp i Nordre Drotningvik

4.3.3.2 Storavatnet

Storavatnet er en mer sårbar resipient enn Byfjorden. Undersøkelser viser at vannkvaliteten i vannet er god. Vannforekomsten i Storavatnet er registrert i Vann-nett med Svært god økologisk tilstand, og udefinert kjemisk tilstand.

Det skal utføres både mudring og utfylling i tiltaksområdet. Bunnsedimentene i området er svært løst lagret og inneholder mye finstoff og organisk materiale. Organiske partikler kan holdes svevende i vannmassene lenge på grunn av lav egenvekt. Mudring og utfylling i Storavatnet vil medføre stor fare for spredning av partikler og forurensning.

I søknad er det foreslått å skjerme tiltaksområdet med dobbel siltgardin så lenge mudring og utfylling foregår. Turbiditet skal måles utenfor siltgardinene for å dokumentere at siltgardinene fungerer etter hensikten. Det er foreslått en grenseverdi på 10 FTU/NTU over referanseverdi, med stans i arbeid dersom grenseverdi overstiges utover en periode på 30 minutter. Statsforvalteren tar bruken av siltgardiner og turbiditetsmålinger inn som et vilkår i tillatelsen. Ved bruk av siltgardiner vil partikkelspredning fra utslippspunktet holdes til et mindre avlukket område, slik at forurensning ikke blir spredd til hele resipienten.

4.3.4 Nitrogen og pH

Udetonert sprengstoff i sprengstein kan føre til avrenning av nitrogen. Sprengstoff inneholder i hovedsak ammonium (NH_4^+ og nitrat (NO_3^-). Ammonium og ammoniakk (NH_3) vil ved nøytral pH være i likevekt der mesteparten er NH_4^+ . Det er en pH avhengig likevekt mellom NH_4^+ og NH_3 . Dersom pH er høy ($> 8-9$) vil likevekten gå mot høyre, dvs. at mesteparten vil være NH_3 , som er akutt giftig for vannlevende organismer. Utslipp av nitrogenforbindelser vil i tillegg ha en gjødselende effekt, selv om det vanligvis er fosfor-konsentrasjonen som er begrensende i ferskvann. Det er i dag ikke vanlig å benytte renseløsninger som fjerner nitrogen i forbindelse med sprengningsarbeider i Norge

For påslipp til kommunalt avløpsnett fra Stiatvatnet er det foreslått en grenseverdi på pH mellom 6 til 9,5. Statsforvalteren tar det inn som vilkår i tillatelsen.

4.3.5 Undervannsprenging

I Storavatnet kan det bli nødvendig med sprenginger i fyllingsfronten for å fortrenge bløte, humusholdige sedimenter. Utførelse av sprengningsarbeider under vann slik som beskrevet i søknaden⁷ er tatt inn som vilkår i tillatelsen. Lydtrykk skal holdes under 15 kPa i en avstand på 500 meter fra sprengingsstedet, forutsatt en maksimal ladningslengde pr. intervall lik 20 kg. Før sprenging av salver skal det avfyres varselskudd som detoneres i vannet for å skremme vekk fisk fra sprengingsområdet.

4.3.6 Plast

Rester av skyteledninger kledd med plast i sprengstein kan føre til plastforsøpling av nærliggende områder. Sprengsteinen som skal brukes til utfylling er tatt fra driving av Drotningsviktunnelen, som Statsforvalteren tidligere har gitt vilkår til utførelse gjennom en tillatelse⁸. Det skal i forbindelse med driving av Drotningsviktunnelen brukes elektroniske tennere i sprengningsarbeidet. Miljødirektoratets faktaark M-1085|2018⁹ sier at sprengsteins normalt inneholder store mengder plast i form av plastarmering, skyteledninger, og føringsrør. Ved bruk av elektroniske tennersystem kan plastforbruket bli redusert med opptil 30 prosent. Elektroniske tennere synker, og vil bli liggende inne i fyllingen. Miljødirektoratet vurderer det som akseptabelt at det inntil videre finnes noe plast inne i utfyllingsmassene.

Siltgardinene ved Storavatnet vil fungere som en barriere for eventuell flytende plast. Plastavfall som blir fanget opp av siltgardinene skal jevnlig plukkes og avfallshåndtert. Det skal også gjennomføres en opprydding av plast og annet avfall underveis og i etterkant av utfyllingen ved tiltaksområdet ved Storavatnet og nærliggende områder for å plukke opp eventuelle plastrester fra utfyllingen.

For Stiatvatnet skal utfyllingen skje i et tørrlagt vann og plasten kan dermed ikke flyte noe sted. Det vurderes om det er behov for mottakskontroll for plast på utfyllingsstedet og om det er behov for å iverksette tiltak for å hindre spredning av plast etter utfylling.

4.3.7 Overvåking

For utslipp fra Stiatvatnet til kommunalt avløpsnett skal det gjennom hele anleggsperioden tas regelmessige prøver av påslippet slik at grenseverdiene for suspendert stoff, pH og olje-forbindelser, som foreslått i søknaden¹⁰, blir overholdt. Disse er:

⁷ Storavatnet, Bergen. Søknad om tiltak i vann - SB-MC-11-00-PDF-ENV-APP-000008. Sotra Link - 10. juni 2022

⁸ Tillatelse etter forurensningsloven til utslipp i anleggsfasen - Sotrasambandet, ny Rv. 555 - delprosjekt A8 og A10 for Statens vegvesen - Tillatelsesnummer: 2022.0904.T

⁹ Problemer med plast ved utfylling av sprengstein i sjø - M-1085 | 2018

¹⁰ Stiatvatnet, Bergen. Søknad om tiltak i vann - SB-MC-09-00-PDF-ENV-APP-000008. Sotra Link - 1. september 2022

- 200 mg/l - Suspendert stoff
- pH mellom 6 – 9,5
- Olje >C10-C40 – 20 mg/l

Det skal gjennomføres ukentlig analyser for pH og suspendert stoff. I tillegg skal det analyseres for tungmetaller og olje når det utføres arbeider i muddermasser.

Dersom det forekommer overskridelser av utslippskravene, skal utslippet umiddelbart stanset inntil årsak er avklart og korrigerende tiltak gjennomført. Eventuelle renseanlegg skal kontrolleres jevnlig og det skal foreligge en driftsinstruks. Kontrollrutiner og drift av anlegget, samt måling av slamnivå og vannmengder, skal innarbeides i entreprenørens kontrollplaner. Det skal utpekes en ansvarlig person for kontroll, drift og vedlikehold av renseanlegget.

4.3.8 Vannforskriften

Statsforvalteren har vurdert tiltaket etter vannforskriftens bestemmelser. Foringelse av en vannforekomst kan ikke tillates med mindre det er adgang til å gi unntak, jf. vannforskriften § 12. I denne saken legger Statsforvalteren til grunn at tiltaket vil gi en midlertidig liten påvirkning og at tilstanden i resipienten vil gjenopprettes og bedres når utslippet opphører. Svingninger i tilstanden til vannforekomster som følge av anleggsarbeid gir adgang for unntak.

4.3.9 Gjenbruk av lettere forurensede masser som oppstår i forbindelse med anleggsarbeidene

Statsforvalteren har i brev til Miljødirektoratet bedt om å få overført/delegert myndighet fra Miljødirektoratet til å vurdere og evt. gi tillatelser etter forurensningsloven § 11, jf. § 29, til gjenbruk/gjenvinning av lettere forurensede masser innenfor prosjektområdet til rv. 555 Sotrasambandet. Dette ble gjort etter oppfordring fra Statens vegvesen og entreprenør Sotra Link Construction JV ANS. Det er et ønske å gjenbruke mest mulig av massene i veganlegget for å oppnå en størst mulig grad av sirkulær økonomi og samtidig også unngå å bruke opp en begrenset deponikapasitet ved deponering av masser som kan gjenbrukes uten vesentlig risiko for miljøskade.

Så evt. gjenbruk av bunnsedimenter fra Stia- og Storavatnet i konstruksjoner som har med Rv. 555 Sotrasambandet vil bli håndtert som egne saker hos oss. Alle masser skal analyseres med relevante målemetoder, plassering av massene skal risikovurderes og denne dokumentasjonen skal inngå i en søknad fra tiltakshaver.

4.4 Oppsummering

Statsforvalteren mener at med de avbøtende tiltakene kreves i tillatelsens vilkår så vil man redusere risiko for spredning av partikler og andre negative påvirkning til et akseptabelt nivå.

Både forurensingssituasjonen og naturmangfoldet er kartlagt, og kravet i naturmangfoldloven § 8 om at saken skal baseres på eksisterende og tilgjengelig kunnskap er dermed oppfylt. Kunnskapsgrunnlaget for tiltaket er vurdert som tilstrekkelig, og føre-var prinsippet i § 9 i naturmangfoldloven er ivaretatt ved at tiltaket er regulert med vilkår etter forurensningsloven.

Kravet om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder for å avgrense skade på naturmangfoldet vil bli oppfylt når arbeidet blir utført i samsvar med vilkår i tillatelsen, jf. naturmangfoldloven § 12.

5 Gebyr for saksbehandling

Statsforvalteren tar gebyr for arbeid med tillatelser etter forurensningsloven. På bakgrunn av Statsforvalterens ressursbruk i saken, tar vi gebyr etter sats 5, 74 800 kroner, for behandling søknadene, jf. forurensningsforskriften §§ 39-3 og 39-4. Faktura blir sendt fra Miljødirektoratet. Se forurensningsforskriften kapittel 39 for å lese mer om saksbehandlingsgebyret.

6 Klageadgang

Vedtaket, herunder plasseringen i gebyrsats, kan påklages til Miljødirektoratet av sakens parter eller andre med rettslig klageinteresse innen 3 uker fra underretning om vedtak er kommet fram, eller fra vedkommende fikk eller burde skaffet seg kjennskap til vedtaket. En eventuell klage skal angi hva det klages over og den eller de endringer som ønskes. Klagen bør begrunnes, og andre opplysninger av betydning for saken bør nevnes. Klagen skal sendes til Statsforvalteren.

En eventuell klage fører ikke automatisk til at gjennomføringen av vedtaket utsettes. Statsforvalteren eller Miljødirektoratet kan etter anmodning eller av eget tiltak beslutte at vedtaket ikke skal gjennomføres før klagefristen er ute eller klagen er avgjort. Avgjørelsen av spørsmålet om gjennomføring kan ikke påklages. Ved klage på valg av gebyrsats skal tilsendt faktura betales til fristen. Miljødirektoratet vil refundere eventuelt overskytende beløp dersom klagen imøtekommes

Med hilsen

Magne Nesse
senioringeniør

Sondre Kaastad Sørdsdal
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg: Tillatelsens vilkår

Kopi med vedlegg sendt til:

Bergen kommune
Multiconsult

Tillatelse etter forurensningsloven til tiltak i vann – Sotrasambandet, ny Rv. 555 - delprosjekt A9 og A11 for Statens vegvesen

Tillatelsen er gitt i medhold av forurensningsloven § 11, jf. § 16. Tillatelsen er gitt på grunnlag av opplysninger fremkommet i søknader datert 10. juni og 1. september 2022 samt opplysninger som kom frem under behandling av søknaden. Tillatelsen gjelder fra dags dato og fram til anleggsarbeidet er avsluttet.

Hvis virksomheten ønsker å foreta endringer i driftsforhold som kan ha betydning for forurensningen fra virksomheten som ikke er i samsvar med det som ble lagt til grunn da tillatelsen ble gitt eller sist endret, må bedriften i god tid på forhånd søke om endring av tillatelsen. Virksomheten bør først kontakte forurensningsmyndighetene for å avklare behovet for slik endring.

Dersom hele eller vesentlige deler av tillatelsen ikke er tatt i bruk innen 4 år etter at tillatelsen har trådt i kraft, skal bedriften sende en redegjørelse for virksomhetens omfang slik at forurensningsmyndighetene kan vurdere eventuelle endringer i tillatelsen.

Bedriftsdata

Tiltakshaver	Statens vegvesen
Sted/gateadresse	Postboks 1010 Nordre Ål
Postadresse	2605 Lillehammer
Org. nummer	971 032 081
NACE-kode og bransje	84.130 Offentlig administrasjon tilknyttet næringsvirksomhet og arbeidsmarked

Statsforvaltaren sine referanser

Tillatelsesnummer	Anleggsnummer	Elementsnummer
2023.0327.T	4601.0963.01 Nordre Drotningvik 4601.0971.01 Stiavatnet 4601.0970.01 Storavatnet	2022/16834

Tillatelsen gitt første gang: 12.04.2023	Tillatelse sist revidert i medhold av fl § 18 tredje ledd:	Tillatelse sist endret:
Magne Nesse senioringeniør		Sondre Kaastad Sørsdal rådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Endringslogg

Endringsnummer	Endringer av	Vilkår	Endringer

Innhold

Tillatelse etter forurensningsloven til tiltak i vann – Sotrasambandet, ny Rv. 555 - delprosjekt A9 og A11 for Statens vegvesen.....	1
1 Tillatelsen omfatter.....	4
1.1 Omfang	4
1.2 Varsel om oppstart	4
2 Generelle vilkår	4
2.1 Plikt til å redusere forurensning så langt som mulig	4
2.2 Plikt til forebyggede vedlikehold	4
2.3 Tiltak ved økt forurensningsfare	4
2.4 Endring av vilkår	4
2.5 Erstatningsansvar	5
2.6 Saksbehandling etter annet lovverk.....	5
2.7 Internkontroll	5
2.8 Beredskap mot akutt forurensning	5
3 Vilkår for utføring, kontroll og overvåking av tiltak i vann.....	6
3.1 Mudring og utfylling	6
3.2 Partikkelsperre og turbiditetsmålinger	6
3.3 Undervannsprenging.....	7
3.4 Utslipp i forbindelse med nedtapping av Stiavatnet.....	7
4 Avfall.....	7
4.1 Generelle krav	7
4.2 Plast	8
4.3 Gjenbruk av lettere forurensete masser som oppstår i forbindelse med anleggsarbeidene	8
5 Miljørisikovurdering og kontroll- og overvåkingsplan	8
5.1 Miljørisikovurdering	8
5.2 Forebyggende tiltak	8
5.3 Miljøovervåking av ferskvannsresipient	8
6 Rapportering til Statsforvalteren	9
6.1 Oversendelse før oppstart	9
6.2 Halvårsrapport.....	9
6.3 Sluttrapport.....	9
7 Tilsyn.....	9

1 Tillatelsen omfatter

1.1 Omfang

Tillatelsen gjelder tiltak i vann i Storavatnet og Stiavatnet tilknyttet prosjektet Sotrasambandet, ny Rv. 555 i Bergen kommune.

Dette inkluderer:

- Storavatnet
 - Mudring av inntil 65 000 m³
 - Utfylling av inntil 1 065 000 pam³
- Stiavatnet
 - Nedtapping av vann
 - Håndtering av ca. 50 000 m³ forurensede bunnsedimenter
 - Oppfylling av inntil 150 000 pam³

1.2 Varsel om oppstart

Statsforvalteren skal varsles om oppstart av anleggsarbeidene senest en uke før. Varselet sendes med en epost til sfvlpost@statsforvalteren.no.

2 Generelle vilkår

2.1 Plikt til å redusere forurensning så langt som mulig

All forurensning fra virksomheten, utslepp til luft og vann, støy og avfall, er isolert sett uønsket. Selv om virksomheten overholder kravene i forurensningsregelverket, skal virksomheten arbeide kontinuerlig for å hindre at forurensning oppstår eller øker, og for å begrense forurensning som finner sted. For å unngå og/eller begrense forurensning og avfallsproblemer skal virksomheten ta utgangspunkt i den teknologien som ut fra en samlet vurdering av nåværende og fremtidig bruk av miljøet og av økonomiske forhold gir de beste resultatene, jf. forurensningsloven § 2.

2.2 Plikt til forebyggede vedlikehold

For å holde de ordinære utslippene på et lavest mulig nivå og for å unngå utilsiktede utslipp, skal virksomheten sørge for forebyggende vedlikehold av utstyr som kan føre til endring av utslippene. System og rutiner for vedlikehold av slikt utstyr skal være dokumentert.

2.3 Tiltak ved økt forurensningsfare

Hvis det oppstår fare for økt forurensning som følge av unormale driftsforhold eller av andre grunner, plikter virksomheten å iverksette tiltak. Tiltakene skal eliminere eller redusere den økte forurensningsfaren, og kan om nødvendig innebære redusert eller innstilt drift. Virksomheten skal så snart som mulig informere Statsforvalteren i Vestland om unormale forhold som har eller kan få forurensningsmessig betydning. Akutt forurensning skal varsles i iht. vilkår 2.8.

2.4 Endring av vilkår

Statsforvalteren kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelsen, sette nye vilkår, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake, dersom vilkår gitt etter forurensningsloven § 18 er til stede. Statsforvalteren har på samme grunnlag rett til, på ethvert tidspunkt, å stoppe arbeidene.

Hvis det viser seg at de omsøkte løsningene med de beskrevne miljøbeskyttende tiltak ikke virker som forutsatt i vilkårene, kan den ansvarlige umiddelbart bli pålagt å sette i gang ytterligere

tiltak.

2.5 Erstatningsansvar

Selv om tillatelse er gitt, plikter den som forårsaker forurensning eller annen type skade å svare for erstatning som måtte følge av alminnelige erstatningsregler.

2.6 Saksbehandling etter annet lovverk

Tillatelsen fritar ikke for behandling og/eller tillatelse etter annet lovverk som gjelder for tiltaket. Det forutsettes at tiltaket er i samsvar med enhver tid gjeldende reguleringsbestemmelser og i samsvar med påslippsavtaler og godkjente tiltaksplaner for forurenset grunn gitt av Bergen kommune.

2.7 Internkontroll

Virksomheten plikter å etablere internkontroll for sin virksomhet i henhold til internkontrollforskriften¹. Internkontrollen skal blant annet sikre og dokumentere at virksomheten overholder kravene i denne tillatelsen, forurensningsloven, produktkontrollloven² og andre relevante forskrifter til disse lovene. Virksomheten plikter å holde internkontrollen oppdatert.

Når en virksomhet som oppdragsgiver engasjerer oppdragstakere (entreprenør eller lignende) til å utføre oppgaver på virksomhetens anlegg, skal oppdragsgiver sørge for at oppdragstaker er kjent med og følger opp vilkår i Statsforvalterens tillatelse.

2.10.1 Avvikshåndtering

Avvik (brudd på forurensningsregelverket) som er av en viss alvorlighet og/eller som er stadig gjentakende, skal avvik håndteres i samsvar med bestemmelsene i internkontrollforskriften § 5, 2. ledd punkt 7. Dette inkluderer årsakene til at avvikene har skjedd, vurderinger og iverksetting av strakstiltak for å rette avvikene, og vurderinger og iverksetting av avbøtende tiltak for å hindre at lignende avvik skal skje på nytt. Avvikshåndteringen skal dokumenteres skriftlig.

2.10.2 Krav til kompetanse

Virksomheten plikter å se til at den som til ei hver tid mudrer, fyller ut, transporterer eller på anna måte håndterer masser, har internkontrollsystem i tråd med vilkår 2.7. Virksomheten skal ha tilstrekkelig kunnskap om renseanlegg og tilhørende installasjoner for å overholde utslippskrav og slik at det ikke oppstår ulovlige utslipp eller at utslipp fører til skade på miljøet. Virksomheten skal ha tilstrekkelig kompetanse til å vurdere miljørisiko for sin virksomhet. Alle som håndterer farlig avfall i virksomheten, skal ha dokumentert opplæring i slik håndtering.

2.8 Beredskap mot akutt forurensning

Akutt forurensning er forurensning av betydning som inntreffer plutselig, og som ikke er tillatt.

Potensielle kilder til akutt forurensning av vann, grunn og luft skal kartlegges og dokumenteres i en miljørisikovurdering. Med utgangspunkt i risikovurderingen skal virksomheten iverksette risikoreduserende tiltak. Både sannsynlighetsreduserende- og konsekvensreduserende tiltak skal vurderes. Virksomheten skal ha en oppdatert beredskapsplan over risikoreduserende tiltak, og sikre at tiltak herfra blir innarbeidet og gjennomført i anleggsarbeidene. Beredskapsplanen skal være tilgjengelig og kjent for de som utfører arbeidene.

¹ Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) av 06.12.1996, nr. 1127

² Produktkontrollloven av 11.06.1979 nr 79

Dersom akutt forurensning oppstår eller fare for akutt forurensning skal dette varsles på nødnummer 110 (brannvesenet). Virksomheten skal også informere Statsforvalteren snarest mulig gjennom fmvlpost@Statsforvalteren.no.

3 Vilkår for utføring, kontroll og overvåking av tiltak i vann

3.1 Mudring og utfylling

Tiltakene omtalt i denne tillatelsen skal utføres på en slik måte at finpartikulært materiale fra sediment og utfyllingsmasser i minst mulig grad blir spredt. Tiltakene skal gjennomføres innenfor de arealene som er angitt i søknadene.

Det skal benyttes mest mulig rene masser til utfylling i Storavatnet og Stiavatnet. Det skal lages rutiner for kontroll av steinmasser før disse blir brukt til utfylling. Innhold av plastrester og annen forurensning fra sprengstein skal primært ikke havne i vann eller vassdrag. Tiltakshaver skal utarbeide rutiner for å redusere plastforurensning, herunder undersøkelser og opprydding av områder nær tiltaksområdene.

Mudring og utfylling i Stiavatnet skal skje når vannet er tørrlagt. Nedtapping av vannet skal gå til påslipp til kommunal avløpsledning, og er regulert jf. vilkår 3.4.1 til utslipp ved Nordre Drotningvik.

Bunnsedimentene i mudringsområdene inneholder mye finstoff og organisk materiale. Forurensede sedimenter skal ikke blandes med rene sedimenter.

3.2 Partikkelsperre og turbiditetsmålinger

3.2.1 Partikkelsperre

Det skal brukes doble siltgardiner rundt mudring- og utfyllingsområdet i Storavatnet. Siltgardinene skal minimum dekke hele vannsøyla og ha feste i bunn. Det skal brukes siltgardiner som er egnet for de lokale forholdene. Det skal føres jevnlig kontroll for å sjekke at siltgardinene fungerer etter hensikten. Videre beskrivelse av val av siltgardin og oppfølging av siltgardinene er gitt i fagrapport fra Statens vegvesen³.

Det skal ikke foregå mudring eller utfylling i Storavatnet dersom siltgardinene ikke fungerer etter hensikten.

3.2.2 Turbiditetsmålinger

Turbiditetsmålinger skal planlegges og utføres i samsvar med Norsk Standard NS-9433⁴.

Partikkelkonsentrasjonen utenfor partikkelsperrene i tiltaksområdet ved Storavatnet skal ikke være høyere enn bakgrunnsverdi + 10 NTU/FTU i en periode på mer enn 30 minutt. Ved oppnådd alarmgrense skal arbeidene stoppe, og dersom overskridingen skyldes tiltakene skal det utføres avbøtende tiltak.

Håndtering av alarmer skal innarbeides slik at alle relevante ledd i prosjektorganisasjonen kjenner alarmgrensene og hvilke aksjoner som skal utføres ved overskriding, jf. vilkår 2.7 om internkontroll.

³ Siltgardiner. Funksjon, tilpassing og oppfølging. Rapport nr. 205 - 2013

⁴ Turbiditetsovervåking av tiltak i vannforekomster. Norsk Standard NS- 9433
Løye nr. 2023.0327.T
Løye gitt: 12.04.2023 | Sist endra:

Kunnskap og informasjon ervervet i prosjektet skal brukes for justering av måleprogrammet. Dersom observasjoner eller målinger viser at målere ikke er plassert på egnet sted eller dyp, skal målerne flyttes.

3.3 Undervannsprenging

Utførelse av sprengningsarbeider under vann i Storavatnet skal foregå slik som beskrevet i søknaden⁵. Lydtrykk skal holdes under 15 kPa i en avstand på 500 meter fra sprengingsstedet, forutsatt en maksimal ladningslengde pr. intervall lik 20 kg. Før sprenging av salver skal det avfyres varselskudd som detoneres i vannet for å skremme vekk fisk fra sprengingsområdet.

3.4 Utslipp i forbindelse med nedtapping av Stiavatnet

3.4.1 Grenseverdier ut fra renseanlegg

Nedtapping av Stiavatnet er planlagt ved å pumpe vannet til.

Det er satt grenseverdier for påslipp til kommunal overvannsledning. Prøvetakingspunkt skal være ved utløpet av pumpeplengen eller rør som føres til offentlig kum/ kommunal overvannsledning.

Parameter	Grense ut fra renseanlegg
Suspendert stoff	200 mg SS/liter
Olje (C10 – C40)	20 mg/liter
pH	6 – 9,5

Forslag til midlingstider og prøvemetode skal beskrives i måleprogram og overvåkningsplan som skal oversendes Statsforvalteren før oppstart, jf. 6.1.

Virksomheten må også søke om påslippstillatelse til Bergen kommune ved Bergen Vann.

4 Avfall

4.1 Generelle krav

Virksomheten plikter så langt det er mulig uten urimelige kostnader eller ulemper å unngå at det dannes avfall som følge av virksomheten. Særlig skal innholdet av skadelige stoffer i avfallet begrenset mest mulig.

Virksomheten plikter å sørge for at all håndtering av avfall, herunder farlig avfall, skjer i overensstemmelse med gjeldende regler for dette fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven, herunder avfallsforskriften⁶.

Brukte partikkelsperrer skal leveres til lovlig mottak.

⁵ Storavatnet, Bergen. Søknad om tiltak i vann - SB-MC-11-00-PDF-ENV-APP-000008. Sotra Link - 10. juni 2022

⁶ Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften) av 01.06.2004, nr. 930
Løyve nr. 2023.0327.T
Løyve gitt: 12.04.2023 | Sist endra:

4.2 Plast

Det skal gjennomføres tiltak for å begrense tilførsel av plast til naturen. Det skal velges tekniske løsninger som i størst mulig grad minimerer mengden plastavfall fra tiltakene. Det skal gjennomføres opprydding av plast og annet avfall underveis og i etterkant av tiltakene ved tiltaksområdet og nærliggende områder. Rutiner for dette skal foreligge skriftlig. Oppsamling av eventuelt avfall i vann og tørrlagt vann skal loggføres. Rutiner for overvåking og oppsamling av avfall i Storavatnet skal inngå i overvåkingsplanen. Oppsamlet plast skal leveres til lovlig avfallsmottak

Miljødirektoratet sitt faktaark M-1085 | 2018 skal brukes som en veileder.

4.3 Gjenbruk av lettere forurensede masser som oppstår i forbindelse med anleggsarbeidene

Gjenbruk av bunnsedimenter fra Stia- og Storavatnet i konstruksjoner som har med Rv. 555 Sotrasambandet vil bli håndtert som egne saker hos oss. Alle masser skal analyseres med relevante målemetoder, plassering av massene skal risikovurderes og denne dokumentasjonen skal inngå i en søknad fra tiltakshaver.

5 Miljørisikovurdering og kontroll- og overvåkingsplan

5.1 Miljørisikovurdering

Virksomheten har i søknadsdokumentene utarbeidet en miljørisikovurdering og kontroll/overvåkingsplan for tiltakene. Ved endrede forhold skal miljørisikovurderingen oppdateres.

Med utgangspunkt i risikovurderingen skal virksomheten iverksette risikoreduserende tiltak. Både sannsynlighetsreduserende- og konsekvensreduserende tiltak skal vurderes. Virksomheten skal ha en oppdatert plan over risikoreduserende tiltak, og sikre at tiltak herfra blir innarbeidet og gjennomført i drifts- og vedlikeholdsprosjekter.

5.2 Forebyggende tiltak

På basis av miljørisikoanalysen skal virksomheten, så langt det er mulig uten urimelige kostnader, sette i verk de tiltak som er nødvendige for å eliminere eller redusere miljørisikoen. Dette gjelder både sannsynlighetsreduserende og konsekvensreduserende tiltak. Virksomheten skal ha en oppdatert oversikt over de forebyggende tiltakene.

5.3 Miljøovervåking av ferskvannsresipient

Vannkvaliteten i berørte ferskvannsresipienter skal overvåkes. Et overvåkingsprogram for anleggsfasen skal utarbeides. Overvåkingsplanen skal omhandle aktuelle prøvetakingspunkt, aktuelle analyser og frekvens av overvåkingen.

Data som fremskaffes ved overvåking i vann, inklusivt sediment/biota, skal registreres i databasen Vannmiljø (<http://vannmiljo.miljodirektoratet.no/>). Data skal rapporteres på Vannmiljøs importformat. Importmal og oversikt over hvilken informasjon som skal registreres i henhold til Vannmiljøs kodeverk finnes på <http://vannmiljokoder.miljodirektoratet.no/>.

6 Rapportering til Statsforvalteren

6.1 Oversendelse før oppstart

Virksomheten skal oversende måleprogram og overvåkingsplan, jf. vilkår 5.3 og 3.4.1 til Statsforvalteren før oppstart.

6.2 Halvårsrapport

Virksomheten skal to ganger årlig sende en kort statusrapport om eventuelle avvik knyttet til påslipp til kommunalt avløpsnett, samt avvik knyttet til mudring og utfylling i Storavatnet. Krav om halvårs rapportering kan tas ut, i samråd med Statsforvalteren, dersom det over tid ikke er vesentlige avvik som nemnd ovenfor. Første statusrapport sendes fire - fem måneder etter oppstart.

6.3 Sluttrapport

Virksomheten skal sende rapport til Statsforvalteren innen fire måneder etter at anleggsarbeidet er slutført. Rapporten skal inneholde følgende:

- Omtale av hvordan arbeidene er utført.
- Samlet omtale og dokumentasjon på effekt av avbøtende tiltak som er gjennomførte for å hindre forurensning.
- Om eventuelle vilkår i tillatelsen ikke er oppfylt, og en begrunnelse på hvorfor
- Dokumentasjon på levering av masser til godkjent deponi etter forurensningsloven.

Virksomheten skal uten opphold varsle Statsforvalteren om alle unormale forhold som har eller kan få forurensningsmessig betydning.

7 Tilsyn

Virksomheten plikter å la representanter for forurensningsmyndigheten eller de som denne bemyndiger, føre tilsyn med anleggene til enhver tid.